

[Journal of philosophical logic. Vol. 1, No. 1, 2, 3/4. Editor-in-Chief Bas C. van Fraassen.]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1973, vol. 22, iss. B20, pp. 143-144

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/106591>

Access Date: 06. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

pačitém postoji vůči marxistické filosofii, tak také v rezignovaném postoji vůči filosofii našeho století, jež se — podle autorova hodnocení — nedá měřit a srovnávat s filosofii 19. století (viz str. 145). Přes všechnu snahu autora nelze říci, že by toto hodnocení překonávalo plně dojem, že není poplatné pouze subjektivnímu měření soudobou filosofii předkládaných výsledků. Přehled jednotlivých škol nemarxistické filosofie je naopak dosti úplný, i když se omezuje často na výčet jmen. Autor se zaměřuje převážně na filosofickou literaturu, publikovanou německy. Odůvodňuje tento výběr praktickými hledisky — jeho kniha je určena především německé jazykové oblasti — nicméně na mnohých místech pocítujeme toto omezení jako jistou újmu, kterou podtrhuje jinak důkladný a obsáhný seznam literatury, rovněž omezený na díla napsaná v němčině nebo do ní přeložená.

Závěrem je možno říci, že Austedovu knihu o moderní filosofii je možno číst s užitekem jako pokus o systematiku soudobé filosofie. Výhrady, které jsme vůči ní formulovali, nezbavují Austedovu knihu hodnoty, nicméně jí určují jisté, po našem soudu dosti výrazné meze.

Petr Horák

Hintikka J., Suppes P., eds: **Information and inference**: D. Riedel P. C., Dordrecht-Holland 1970, VII + 336.

Lvi podíl na výběru i zpracování jednotlivých příspěvků má finská logická škola (Hintikka, Hilpinen, Pietarinen, Tuomela). Dalšími autory jsou R. Rosenkrantz, Z. Domotor, D. Jamison, D. Lhamon a P. Suppes. Ústředním tématem sborníku je pojem sémantické informace a probabilistické metody empirických teorií. Sborník má čtyři oddíly: Informace a indukce (zde Hintikkova stať o sémantické informaci, Jamisonova stať o bayesovské informaci, Rosenkrantzova stať o experimentování chápaném jako komunikace s přírodou), Informace a některé problémy vědecké metody (zde Hilpinenova stať o informaci získané pozorováním, Pietarinenova stať o kvantitativních nástrojích vyhodnocování vědeckých systematizací a Domotorova stať o kvalitativní informaci a strukturách entropie), Informace a učení (zde jediná stať od Jamisona, Lhamonové a Suppese o učení a struktuře informace), Nové aplikace pojmů informace (zde Hintikkova stať o povrchové informaci a hloubkové informaci a společně stať Hintikkova a Tuomelova „K obecné teorii pomocných pojmů a definovatelnosti v teoriích prvního řádu“). Jmenný a věcný rejstřík.

Přát podrobnou recenzi by znamenalo zaujmout zasvěcené stanovisko ke všem statím. Stojí za povšimnutí, že sborník reprodukuje vlastně výzkumy ve zvláštní disciplíně, kterou bychom snad váhavě mohli označit jako metodologii empirických věd. Tato disciplína nekonkuruje filosofické metodologii (je speciálnější) a nelze ji redukovat na soubor dílčích technik jednotlivých věd. Rada zajímavých výsledků a stálý rozvoj této disciplíny by měl být podnětem k zamýšlení, zda by této oblasti výzkumů neměla být věnována větší a hlavně systematická pozornost i na našich vysokých školách.

Journal of Philosophical Logic, Vol. 1, No. 1, 2, 3/4. (Editor-in-Chief: Bas C. van Fraassen. D. Reidel P. C., Dordrecht-Holland 1972.)

Rada problémů soudobé filosofie je spjata s řešením problémů logické analýzy jazyka vůbec a vědeckého jazyka zvláště. Že toto konstatování není svázáno s extrémními stanovisky novopozitivismu, je zřejmé a lze to i po vnější stránce doložit noukazem na zvýšenou pozornost, jaká je těmto problémům věnována v sovětské literatuře, zejména v posledních ročních číslech časopisu *Voprosy filosofii*.

Výrazem úsilí zpracovávat speciálně takovou logickou problematiku, která je inspirována otázkami, jež klade filosofie vůbec a filosofie vědy zvláště, je založení nového časopisu věnovaného této problematice. Bylo by jisté možné postavit se kriticky k názvu shora charakterizovaného proudu, totiž k názvu „filosofická logika“, ale domnívám se, že rozhodující je zpracovávání uvedených problémů a že otázka názvu není otázka meritorní.

Ročník 1972 je věnován rozsáhlé problematice, která je filosofickými problémy buď přímo inspirována, nebo je pro ně alespoň nepřímo relevantní. V prvních dvou

číslech nalezneme stati se speciální problematikou (logické otázky vznikající v souvislosti s kvantovou mechanikou, logika imperativů, kvantifikace výrokových proměnných, definovatelnost), dále stati rozšiřující okruh „klasických otázek“ „neklasických logik“ (modální logika, logika časů [tense-logic], intenzionální logika vůbec, „volné logiky“, tj. logiky bez existenčních předpokladů, problematika deskriptce), historickou statí o Russellově dopisu týkající se paradoxů a v neposlední řadě stati inspirované rostoucím zájmem o možnosti logické analýzy přirozeného jazyka.

Dala by se vybudovat hierarchie těchto problémů. Patrně by se ukázalo, že klíč k řešení jejich většiny musíme hledat v intenzionální logice, v teorii možných světů. Dvojčíslí 3/4 obsahuje referáty z prvního symposia o exaktní filosofii a bylo redigováno známým logikem a metodologem M. Bunge, který napsal předmluvu a jednu zásadní statí („Program sémantiky vědy“). Koncepce „exaktní filosofie“ vznikla r. 1968 v průběhu vídeňského filosofického kongresu a jejím otcem byl významný zesnulý logik R. Montague. Tato koncepce se zásadně liší od novopozitivistické koncepce, i když některé formálně metodologické přístupy nemohly být neovlivněny pracovními postupy Vídeňského kruhu. Stati ze symposia jsou rozděleny do 9 částí, z nichž každá obsahuje 1–2 stati (z nichž druhá je vždy reakcí na první). Části symposia: Logika, Sémantika, Interogativní logika, Filosofie matematiky, Filosofie vědy, Metafyzika, Etika, Filosofie práva, Dějiny filosofie. Každá statí je zajímavá sama o sobě a vyžadovala by samostatný rozbor, což by překročilo rámec této recenze. Je jen škoda, že stupeň souvislosti jednotlivých statí je dost malý, takže jde zatím téměř jen o konfrontaci monologů. Přesto i z dosavadních příspěvků si recenzent dovoluje usoudit, že nejpřiznačnějším rysem soudobé „filosofické logiky“ je zvýšený zájem o analýzu přirozeného jazyka a vědomí toho, že klíčovým nástrojem řešení většiny problémů je ta či ona forma intenzionální logiky.

Buck R. C., Cohen R. S., eds: PSA 1970 in memory of Rudolf Carnap; D. Reidel P. C., Dordrecht–Holland 1971, LXVI + 615.

Sborník obsahuje materiály sezení „Philosophy of Science Association“ r. 1970 v Bostonu. Má tři části: Především část věnovanou počtě zesnulého R. Carnapa. V této části jsou příspěvky Carnapových žáků a přátel: H. Feigl, C. G. Hempel, R. C. Jeffrey, W. V. Quine, A. Shimmyho, Y. Bar–Hillela, H. G. Bohnerta, R. S. Cohena, Ch. Hartsornea, D. Kaplana, Ch. Morrisa, M. Reichenbachové a W. Stegmüllera. Autoři příspěvků se zamýšlejí jednak nad Carnapovým dílem a z něho plynoucími podněty pro dnešní vědu, jednak nad Carnapovou osobností.

Druhá část obsahuje tři symposia: o teoretických entitách ve statistické explanaci (referáty J. G. Greena, W. C. Salmona, R. C. Jeffrey), symposium věnované diskusi o ontologii nutnosti v termínech „schopnosti“ („capacities“) a „podstaty“ („natures“) (referují M. Fisk, E. McMullin, Bruce Aune) a symposium o dějinách vědy a jejich racionální rekonstrukci (hlavní referát I. Lakatos, koreferáty Th. Kuhn, H. Feigl, R. J. Hall, N. Koertge, Lakatosa odpověď na kritické připomínky).

Třetí část obsahuje 10 tematických oddílů: Pozorování, Filosofické problémy biologie, Ekvivalence, analytičnost a zásadní konfirmovatelnost, Pravděpodobnost, statistika a přijatelnost, Problémy kvantové fyziky: genetická epistemologie, Teoretický pluralismus: porozumění: metodologická shoda, Indukce a redukce, Vědecké teorie: srovnání a změna, Budoucnost filosofie vědy: teorie ve společenských vědách, Relativita a kongruence.

Již nadpisy těchto oddílů, obsahujících vždy 1–4 příspěvky, ukazují, že soudobá filosofie vědy má velice pestrý rejstřík problémů, z nichž některé jsou dosti speciální. Společným znakem je zde snaha neopakovat chyby extrémního novopozitivismu a při zachovávaní exaktnosti „nevytlévat s vaničkou i dítě“, tj. nepohřbívat skutečné problémy, na něž věda naráží, do hrobu pseudoprotblémů. Příspěvky se vyznačují často velmi těsným sepětím s určitou speciální vědou, přičemž charakter obecné metodologie, resp. filosofie vědy, je zachován. Co zůstává obecným metodologickým pojátkem, je – alespoň v řadě příspěvků netýkajících se probability – úsilí používat sémantických analýz jako nástroje řešení problémů. Recenzent se opět domnívá, že klasická sémantika v podobě teorie modelů přiřazené predikátové logice 1. stupně signalizuje ve styku s problémy soudobé vědy, že je nedostatečným formálním nástrojem a že musí být nahrazena intenzionální logikou spojenou s teorií typů.